

Metodický list

PLATEBNÍ BILANCE

I. Metodické podklady

Balance of Payments and International Investment Position Manual, the sixth edition, International Monetary Fund, Washington, D.C., 2009, (zkráceně Manuál platební bilance, BPM6);

International Reserves and Foreign Currency Liquidity: Guidelines for a Data Template, International Monetary Fund, Washington, D.C., 2012;

OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, the fourth edition, Organisation for Economic Co-operation and Development, 2008;

Manual on Statistics of International Trade in Services, United Nations, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, Statistical Office of the European Union, United Nations Conference on Trade and Development, World Tourism Organization, World Trade Organization, 2010, (zkráceně MSITS 2010);

System of National Accounts, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nation, World Bank, 2008, (2008SNA)

II. Definice a obsah

Platební bilance je statistický výkaz, který pro dané území systematickým způsobem zachycuje ekonomické transakce mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. Základní struktura platební bilance zahrnuje běžný, kapitálový a finanční účet, jehož součástí jsou i rezervní aktiva.

Běžný účet zachycuje toky zboží (vývoz a dovoz) a služeb (vývoz a dovoz dopravních služeb, cestovního ruchu a ostatních obchodních a neobchodních služeb), primární důchody (úroky, dividendy, reinvestované zisky, pracovní příjmy, daně a dotace na produkci a dovoz) a druhotné důchody (daně, sociální dávky, převody mezi domácnostmi). **Kapitálový účet** tvoří převody nevyrobených nefinančních aktiv (např. půda - pozemky pro zastupitelské úřady aj.) a přerozdělení kapitálového charakteru (např. mezivládní odpouštění dluhů, investiční granty a další).

V bilanci běžného a kapitálového účtu po vstupu České republiky do Evropské unie zaujímají významné postavení dotace a odvody prostředků ve vztahu k rozpočtu Evropské unie.

Finanční účet zachycuje čisté přírůstky a úbytky finančních aktiv a pasiv v členění na přímé investice, portfoliové investice, finanční deriváty, ostatní investice a rezervní aktiva. Ostatní investice se ještě dále člení na Ostatní účasti, Oběživo a vklady, Půjčky, Pojistné, penzijní a standardizované záruční programy, Obchodní úvěry a zálohy, Jiné pohledávky a závazky a Zvláštní práva čerpání. Dále se člení transakce finančního účtu podle základních sektorů (centrální banka, instituce přijímající vklady kromě centrální banky, vláda a ostatní sektory) a podle časového hlediska (krátkodobé, dlouhodobé).

Rozdíl mezi saldy běžného a kapitálového účtu na jedné straně, a finančního účtu na straně druhé, je vyrovnán saldem **Chyb a opomenutí**, které představují objem statisticky neidentifikovaných toků Platební bilance.

III. Principy sestavování Platební bilance

- zachycovány jsou pouze transakce mezi rezidenty a nerezidenty, přičemž pro určení rezidenství je rozhodující ekonomický zájem účastníků transakce,

- zaznamenávání transakcí na aktuální bázi tedy v době vzniku, přeměny, výměny, převodu nebo zániku ekonomické hodnoty, u pohledávek a závazků při změně vlastnictví (princip časového rozlišení),
- oceňování transakcí tržními cenami (nejsou-li tržní ceny k dispozici, lze použít účetní hodnoty),
- zaznamenávání ekonomických transakcí, jednak transakcí spojených s převodem finančních prostředků, jednak takových, jejichž uskutečnění není spojeno s finanční úhradou (transfery),
- změny, které nepředstavují transakce (např. vlivy pohybu kursu, cen apod.), nejsou zachycovány v platební bilanci,
- v platební bilanci jsou transakce zaznamenávány u běžného a kapitálového účtu na obrátovém principu (jako vývoz a dovoz, resp. příjmy a výdaje);
- v případě všech položek finančního účtu jsou transakce očištěné o vlivy kurzového a cenového vývoje, a ostatních netransakčních změn stavů a jsou zachycovány jako čisté pořízení finančních aktiv a čisté přírůstky závazků (pozitivní změna koresponduje s přírůstkem aktiva či závazku a negativní změna s poklesem aktiva či závazku);

IV. Zdroje a vykazující subjekty

a) statistické výkazy a přehledy:

- Statistika zahraničního obchodu ČSÚ – národní pojetí,
- Statistický výkaz ČSÚ o zahraničním obchodu se službami,
- Měsíční výkaz ČNB o vybraných devizových a korunových inkasech a platbách,
- Měsíční výkaz o devizové a korunové pozici ČNB a obchodních bank,
- údaje z analytické databáze Ministerstva financí ČR,
- Měsíční a čtvrtletní výkazy o zahraničních aktivech a pasivech podniků,
- Měsíční výkazy o cenných papírech podle jednotlivých cenných papírů na vlastní a cizí účet,
- Statistické šetření v oblasti přímých investic (roční),

b) administrativní zdroje dat:

- doplňující informace od obchodních bank a z různých útvarů ČNB,
- informace (pravidelné i na vyžádání) od Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Ministerstva financí ČR, Burzy cenných papírů Praha, Centrálního depozitáře cenných papírů, Katastrálního úřadu aj.,

c) informace z médií,

d) vlastní propočty ČNB.

V. Charakteristika časové řady

- Platební bilance České republiky je sestavována od roku 1993;
- pro roky 1993 - 2007 je k dispozici na čtvrtletní bázi;
- počínaje údaji za leden 2008 jsou data měsíční;
- čtvrtletní Platební bilance je publikována kromě CZK i v EUR a v USD; pro kursový přepočtení je používán průměrný kurs za vykazované období;
- data za roky 1993 – 2003 jsou pouze technicky převedena z archivních dat původně sestavených podle předchozí verze manuálu pomocí převodního můstku vypracovaného Mezinárodním měnovým fondem;
- od roku 2004 jsou data sestavena z dostupných zdrojů přímo dle metodiky BPM6.

VI. Metodické změny v časové řadě

- údaje o obchodní bilanci jsou od vstupu České republiky do Evropské unie vykazovány v tzv. národním pojetí statistiky zahraničního obchodu ČSÚ pro potřeby statistiky platební bilance a statistiky národních účtů ČSÚ. Údaje o vývozech a dovozech jsou dále doplněny o transakce, které statistika zahraničního obchodu nepokrývá. Jedná se o:
 - a) dovozy zboží nakupovaného tuzemskými subjekty přímo v zahraničí (v přístavech, na letištích apod.);
 - b) dovozy zboží nízké (podlimitní) hodnoty prostřednictvím zásilkových služeb (Česká pošta) v období od 12/2008 do 09/2021; od 10/2021 jsou zahrnuty ve statistice zahraničního obchodu;
 - c) odhady vlivu šedé ekonomiky na vývozy a dovozy zboží (pašování zboží);
- od roku 1998 jsou v běžném účtu platební bilance (v primárních důchodech) zaznamenávány reinvestice zisku spojené s tuzemskými investicemi v zahraničí i zahraničními v České republice s korespondující protipoložkou ve finančním účtu (v přímých investicích);
- od roku 2000 jsou v platební bilanci vykazovány finanční deriváty;

- od roku 2001 jsou úvěrové vztahy (půjčky, dodavatelské úvěry) mezi investory a jejich majetkovými účastmi z ostatních investic zařazeny pod přímé investice (přímé investice-dluhové nástroje).

Hlavní změny metodiky v BPM6

- klasifikace sektorů je konzistentní s klasifikací v 2008SNA;
- přímé zahraniční investice byly celkově přehodnoceny (v souladu s OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment), ať již jde o třídění v pojmech kontroly a vlivu, o pojetí řetězce investic a sesterských společností, o prezentaci na hrubé bázi (princip aktiv/pasiv);
- zboží ke zušlechtnění je klasifikováno jako Výrobní služby u cizích fyzických vstupů (je překlasifikováno ze Zboží do Služeb);
- merchanting je překlasifikován ze Služeb do Zboží;
- zboží nakupované v přístavech, na letištích apod. je sloučeno ve všeobecném zboží místo doposud jmenovité položky v rámci celkového Zboží;
- FISIM (Služby finančních zprostředkovatelů nepřímo měřené) a další implicitní finanční služby byly zahrnuty do Služeb;
- byly zavedeny pojmy Prvotní a Druhotné důchody konzistentně s 2008SNA;
- daně a dotace na produkty a produkci byly překlasifikovány jako Prvotní důchody;
- byl zaveden nový koncept měření a zachycování mezinárodních remitencí;
- aktiva a pasiva osob měnících rezidentství (transfery migrantů) jsou překlasifikovány jako Ostatní změny;
- detailní přehled změn oproti předchozí verzi Manuálu je uveden v 8. kapitole BPM6;
- návaznost BPM6 na 2008SNA je v celém Manuálu provedena odkazy v rámci jednotlivých kapitol a prostřednictvím přílohy 7 v BPM6.

VII. Termíny publikace

- měsíční platební bilance je publikována jako předběžná v termínech stanovených ECB (cca 35 pracovních dní po skončení vykazovaného období);
- čtvrtletní platební bilance se zveřejňuje podle publikačního harmonogramu ČNB (cca 65-75 kalendářních dní po skončení vykazovaného období) koordinovaného s harmonogramem ČSÚ na zveřejňování údajů zahraničního obchodu a statistiky národních účtů;
- revize platební bilance se řídí zásadami revizní politiky stanovenými Eurostatem a ECB pro oblast statistiky platební bilance;
- publikování konečné verze platební bilance navazuje na zveřejnění definitivních údajů o obchodní bilanci Českým statistickým úřadem a výsledky ročního šetření ČNB v oblasti přímých investic.